

Югозападен университет „Неофит Рилски“

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Петър Воденичаров

член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност
ПРОФЕСОР, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“

*Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност
и продукция, представена от доц. д-р Елисавета Бояджиева.*

В конкурса кандидатката участва с богата и разнообразна творческа продукция - две книги и десетки статии, издържани в духа на най-новите постижения на съвременното общо и сравнително езикознание. Авторката е склонна да приеме по скоро универсалисткия подход към езика, който е в основата на структурални и формални описания на езика, макар че в свои статии тя разглежда и отношението език и култура без да разграничава ясно категориите култура и манталитет /по тясно и безkritично свързан със спецификата на езика/. Все пак Елисавета Бояджиева разглежда не само структурните подходи към семантичната, но и прототипни теории, позволяващи по ясно да се проследи връзката между език и култура. В подкрепа на езиковия универсализъм и генетичната основа на езика освен откриването на специфичен езиков ген авторката би могла да използва и редица аргументи от психолингвистиката като наследяването на редица езикови разстройства. В изследователската си дейност тя обогатява най-нови езикови теории, като освен с теоретическа ерудиция авторката се отличава и с усет към приложните аспекти на тези теоретични концепции, особено полезни в чуждоезиковото обучение.

В книгата си „The Verb in Standard Modern English (in comparison with Bulgarian)“ (2013) Елисавета Бояджиева използва удачно дескриптивен, а не прескриптивен подход, което ѝ позволява да опише семантичните характеристики на различни видове глаголи които управляват тяхната естествена употреба в езика. Особено внимание авторката отделя на глагола в сложните предикати, като извежда два основни принципа: всеки ляворазположен глагол лицензира формата на всеки непосредствено дясното разположен глагол и първият глагол е единствената променлива в максималния обсег на сложния глаголен предикат, докато останалите глаголи не се променят.

Новаторски е подходът към инверсията, която авторката замества с по-формалния и по-общ синтактичен термин фронтiranе на първия глаголен елемент, който позволява извеждане на базисни правила за двоична глаголна съчетаемост в английския език.

Изхождайки от синтактичната дистрибуция на герундия тя го разглежда не като неизменяема глаголна форма, а като съществително. Нов е подходът и към транзитивните глаголи, които са разграничени от двувалентните предикати - транзитивните глаголи са само онези двувалентни глаголи, които позволяват образуване на пасив. Този подход прави ненужно описание на middle verbs, разглеждани като изключения в традиционните граматики.

Най-голямо постижение на авторката, е описание на времето в английския език, като тя разграничава граматичното от философското време в рамките на по-общата категория дейксис. Бъдещето време според нея не е морфологично разграничено, а що се

отнася до неговата семантика тя е по-скоро модална и може да се класифицира в седем морфологични модела.

Втората книга на Елисавета Бояджиева „The Science of Language (A Handbook in General Linguistics)“ (2015) цели да представи съвременните сфери на интерес към езика, който авторката недвусмислено определя като естествен биологичен феномен. Трябва да отбележа, че много съвременни изследователи не са така категорични и са склонни да примиряват еволюционистките възгледи с идеалистичен подход към езика. Авторката предлага историческо описание на лингвистиката като научна дисциплина, откроява дяловете на лингвистиката, предлага типологична и генеалогична класификация на езиците, както и прегледно описание на единиците от основните езикови равнища. Най-голям интерес тя проявява към структурната лингвистика.

Мисля, че не е отделено достатъчно внимание на функционалния подход към езика, към езика като социално-психологически феномен. Н. Чомски приема биологичния наследствен характер на езика, но изтъква и относителната автономност на езика от мисленето, една теза доста разколебана от съвременните психолингвистични изследвания.

Принос на авторката е описанието на текст-лингвистиката и анализа на дискурса, които са сравнително нови дисциплини и често пропускани в изследванията по общо езикознание. Тя представя основните школи за описание на синтактичните структури - формалната и функционалната, като анализира основните разлики между тях и предимствата и границите на всяка една от тях. При анализа на лексиката Елисавета Бояджиева освен традиционните теми като синонимия, антонимия, омонимия и т.н., включва и по-новата теория за прототипното значение в менталния лексикон, което позволява по-задълбочени изследвания върху връзката между език, мислене и култура в етолингвистиката. Авторката би могла да представи и функционалния подход към граматиката /Халидей/.

Принос на авторката е, че тя включва и въпроси, свързани с усвояването на езика от психолингвистична и невролингвистична перспектива, като специално внимание отделя и на чуждоезиковото усвояване. Интерес представлява и включването на въпроси, свързани с езиковата промяна, разгледани са традиционни понятия като взаимоотношения между субстрат, адстрат и суперстрат, като са дадени примери за взаимоотношенията между отделните езикови пластове в социален план и езиковите механизми, водещи до езикова промяна. Отделно се разглеждат и езиковите табута и евфемизмите, като елементи от езиковата промяна. Монографията завършва с проблемите на невербалната комуникация. Обособени са отделни кинеми, като се прави опит да се разграничват езиково универсалните от езиково специфичните кинеми.

Статиите на Елисавета Бояджиева са многобройни и с разнообразна тематика.

Във статиите с философско – лингвистична проблематика основното внимание е отделено на формалното направление в лингвистиката и приносите на Ноам Чомски. Не бих се съгласил със становището, „че езикът е когнитивна система и не е плод на социална потребност“, доколкото социалните взаимодействия, от една страна, формират когнитивните структури и, от друга страна, когнитивните структури не са задължително лингвистични.

Голяма част от статиите са свързани с морфосинтактични изследвания на английския език в сравнителен план, част от които са доразвити в първата книга на авторката. Прави впечатление, че при разглеждането на морфосинтактичните структури авторката не се ограничава само върху книжовните езици, но включва в кръга на интерес и езика на пресата. Тя анализира разликите в лексикалния запас на английския език в определени семантични полета в сравнение с българския език, като акцентът е поставен върху преводните еквиваленти и английските заемки в съвременния български език в различни сфери на социална дейност, като право, икономика и масмедији.

Особено интересни за мене бяха статиите посветени на връзките между език – социално - речево поведение – култура. Проблематичен остава въпросът доколко разнообразието от култури може да се сведе до глобални парадигматични параметри като тези Е. Хол и Г. Хофтеде. Не мога да се съглася и с извода, че общата тенденция за мултикултурно и плуралистично образование, провеждана и подкрепяна от Европейския съюз, среща вътрешна съпротива в България поради културните специфики на българската национална култура и идентичност.

От статиите с българистична проблематика особено ценя мнението на авторката за отпадането на пълния член в български език, доколкото това падежно разграничение е напълно ненужно, тъй като в български език отдавна са отпаднали падежите, то е изкуствено, тъй като не се среща в нито един диалект и не на последно място то е сексистко, доколкото това специално внимание се отнася само до имената от мъжки род, а не и към женски и среден род. Авторката е права, като твърди, че това правило се дължи от една страна на изкуствена намеса в естествения развой на националния език, а от друга - на забавянето на приемане на кодификационни мерки.

Добре мотивирано е и твърдението на авторката, че заемките в съвременния български език, както и във всеки естествен език са закономерен начин за обогатяване на неговия лексикален запас и в никакъв случай не заплашват статуквото му на национален език със своя системна физиономия, още повече че заемките са функционално разграничени – срещат се с различна интензивност в различни професионални сфери или субкултури /младежки сленг и др./.

Заключение

*Имайки предвид ерудицията на Елисавета Бояджиева и изтъкнатите приноси
аз гласувам за присъждането и на академичното и научно звание професор.*

Дата: 7. 2. 2018

Член на журито:

Доц. д-р Петър Воденичаров

(Подпись)

